

## ІНДЕКСНІ ПОКАЗНИКИ У СЕЛЕКЦІЇ ГРЕЧКИ

**Вільчинська Л.А.**, кандидат с.-г. наук, доцент

e-mail: [vilchynska.l.a@gmail.com](mailto:vilchynska.l.a@gmail.com)

*Заклад вищої освіти «Подільський державний університет»*

**Ночвіна О.В.**, старший науковий співробітник відділу на відмінність,  
однорідність і стабільність сортів рослин

e-mail: [elena.mikoljuk@gmail.com](mailto:elena.mikoljuk@gmail.com)

**Свинарчук О.В.**, старший науковий співробітник сектору злакових, бобових та  
круп'яних сортів рослин

e-mail: [olena.svunarchuk@gmail.com](mailto:olena.svunarchuk@gmail.com)

*Український інститут експертизи сортів рослин*

Впровадження в Україні воєнного стану не лише обмежує експорт цінних продовольчих культур (вівса, проса, гречки, цукру, жита), але й спонукає товаровиробників до збільшення посівних площ. Особливо доречним є питання збільшення посівних площ, зважаючи на складну посівну кампанію 2022 року, у зв'язку із цим, необхідно зауважити про можливість вирощування гречки у поукісних і поживних посівах.

2021 року започатковано державну програму підтримки сільськогосподарських виробників щодо гречки та інших культур з метою покращення цінової політики і зменшення імпортозалежності. Програма передбачає надання фінансової допомоги у розмірі 3,5 тис. грн на гектар малим і середнім виробникам площею до 50 гектарів [1]. Це дозволило збільшити площі під культурою у 2021 році до 78 тис. га за середньої урожайності 1,32 т/га. Державну підтримку отримано у розмірі 164,6 млн. грн, що становить 42% зайнятих під культурою площ, 97% господарств, що її отримали, складають малі і середні сільськогосподарські виробники. Хмельниччина багато років поспіль входить у трійку областей лідерів за вирощуванням гречки у 2021 р. площа посіву складає 9,2 тис. га рівень урожайності – 1,37 т/га.

Негативні явища у період цвітіння-плодоутворення гречки спонукають селекціонерів до пошуку нових підходів, шляхів і методик, які б зменшували їх безпосередній вплив на урожайні та технологічні показники. Використання індексних показників в селекції гречки, вивчення їх впливу на урожайні, технологічні показники якості зерна допомагає суттєво скоротити тривалість селекційного процесу [2].

Полеві дослідження проводили в селекційній сівозміні Науково-дослідного інституту круп'яних культур ім. О.С. Алексеевої Закладу вищої освіти «Подільський державний університет» (НДІКК ЗВО «ПДУ») та господарствах різних форм власності в період 2006-2021 рр. Поведені дослідження є складовими частинами держбюджетної тематики.

Усі обліки, оцінки селекційного матеріалу, аналізи у дослідженнях було проведено відповідно до методики Державного сорто випробування [3]. Стандарт – сорт Вікторія занесений до Реєстру сортів рослин України. Спосіб сівби –

**ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В РОСЛИННИЦТВІ**

*У ВСЕУКРАЇНСЬКА НАУКОВА ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЯ (25 травня 2022 р.)*

широкорядний з шириною міжрядь 45 см. Усі розсадники висівали касетною сівалкою СКС-6-10. Сівбу проводили 12-27 травня.

Скоростиглість у рослин гречки залежить від наступних морфологічних параметрів: вузлів першого гілкування і першого суцвіття, середнього числа вегетативних вузлів на рослині, висоти рослини, вузлів на головному стеблі, вузлів усіх, кількості суцвіть і зерен.

Виявлено, що для нового селекційного матеріалу характерним було співвідношення між зонами плодоношення і гілкування пагона більше одиниці.

Високими індексними показниками між зонами гілкування і плодоношення характеризувався селекційний матеріал, отриманий на основі схрещування сортів: Ботансоба, Снежень, Вікторія Подільська, Казанка, Мрія, Веселка, Міг, Солянська, Смуглянка, Жнярка, № 4013, Агідель, відібраними з колекції роду Гречкових *Fagopyrum Mill.* Тривалість вегетаційного періоду варіювала від 74 до 89 діб. Встановлено, що чітке генетичне обумовлення мають морфологічні ознаки: висота рослин, вузол 1 суцвіття і маса 1000 зерен. Решта морфологічних ознак обумовлені великою залежністю від дії генів-модифікаторів і значно залежать від дії біотичних і абіотичних факторів.

Новий вихідний матеріал, створений методом гібридизації характеризувався вищими у порівнянні із стандартом урожайністю і технологічними показниками якості зерна. Урожайність становила 113–327,8 г/м<sup>2</sup>, маса 1000 зерен – 26,1-31,2 г, вирівняність – 74,4-99,8%, плівчастість – 21,3-23,9%.

Отримані зразки є цінними джерелами для одержання перспективних скоростиглих форм у селекції гречки. Перспективні номери гібридного походження передані до Національного центру генетичних ресурсів рослин України і використовуються в селекційних програмах Науково-дослідного інституту круп'яних культур ЗВО «ПДУ», кращі із них формуються до передачі до Державного сорто випробування.

Використання в селекції гречки індексного співвідношення між зонами плодоношення і гілкування пагона створює умови для отримання цінного вихідного матеріалу.

#### Список використаної літератури

1. Ночвіна О.В., Вільчинська Л.А., Таганцова М.М. Стан та перспективи розвитку виробництва гречки в Україні. *Новітні технології. Матеріали II міжнар. наук.-практ. конференції* (Київ 3 червня 2021 р.). Київ. 2021. С. 25.

2. Вільчинська Л.А., Городиська О.П., Диянчук М.В. Селекція гречки на стійкість до несприятливих факторів навколишнього середовища. *Фактори експериментальної еволюції організмів*. 2020. Том 27. С. 55–60. ISSN 2415-3826 (Online), ISSN 2219-3782 (Print) <https://doi.org/10.7124/FEEO.v27.1302>

3. Методика проведення експертизи сортів гречки їстівної (*Fagopyrum esculentum Moench*) на відмінність, однорідність і стабільність. URL: <http://sops.gov.ua/pdfbooks/Methodiki/8.pdf>.